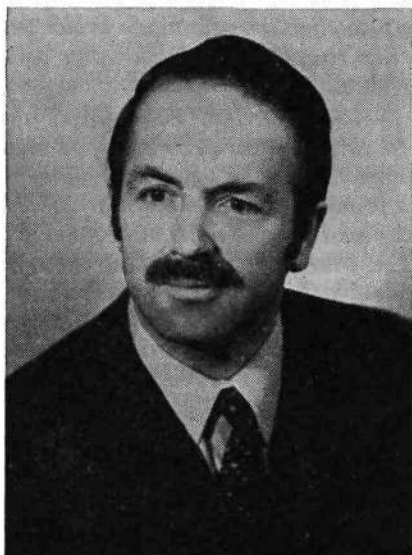

Leopoldu Suhodolčanu (1928—1980)

(Beseda na žalni seji Društva slovenskih pisateljev 11. 2. 1980)

Pisatelj Leopold Suhodolčan je s svojim pripovednim delom pogosto pristavljajl gesla. Zanje je izbiral misli znamenitih osebnosti, ki so se tako ali drugače pomensko dotikale tematike in problematike posamičnega dela, novele ali romana. In tako je tudi na začetek svojega zadnjega objavljenega romana — Trenutki in leta, ki je izšel pred slabim letom, zapisal dvoje pomenljivih sentenc, tokrat izbranih iz romana samega. Prvi motto zveni kot uvodna slutnja vsaj z zornega kota sedanje dokončnosti. Tam je zapisano: »Prišel je in

rekel, da je razlagalec življenja, a komaj je to izrekel, je umrl.« Seveda gre za naključje, pa vendar za naključje z določenim pomenom. V drugem stavku pa je zapisano: »Govoril je o ljubezni kot o čudežu.« V obeh stavkih pa se sporočilo vrti okoli treh pojavov, ki so — to je več kot razvidno — vsebinsko tkivo vsega Suhodolčanovega pripovednega dela: življenje, ljubezen, smrt.

Da ne bo tekla beseda v prazno, si najprej priključimo v spomin nekaj biografije in njegova prozna dela, objavljena v knjigah.

Pisatelj, urednik in kulturni delavec Leopold Suhodolčan je bil po rodu iz Žirov v Poljanski dolini, kjer je preživel otroška leta, medtem ko je vse preostalo življenje prehodil po severovzhodni Sloveniji in nazadnje v Ljubljani. Gimnazijo in učiteljsiše je obiskoval v Mariboru, višjo pedagoško v Ljubljani, od leta 1953 pa je živel na Prevaljah na Koroškem, kjer je dolga leta poučeval in bil ravnatelj tamkajšnje osnovne šole. Leta 1974 je postal urednik Kurirčka, od leta 1977 pa je bil urednik knjižnih izdaj založbe Borec v Ljubljani. Ob svojem intenzivnem pisateljskem delu je bil zelo dejaven kulturni delavec: daljšo dobo je bil predsednik sveta za kulturo občine Ravne na Koroškem, bil je član založniških svetov Mladinske knjige, Obzorij in Državne založbe Slovenije, v zadnjem času pa je bil podpredsednik Društva slovenskih pisateljev.

Pisateljsko delo Leopolda Suhodolčana je za avtorjeva leta nenavadno obsežno, raznorodno po temah in zvrsteh. Z mnogimi krajšimi zgodbami in povestmi, radijskimi in televizijskimi igrami se je zapisal v zavest mladih bralcev in poslušalcev, gledaliških in televizijskih gledalcev. Sejem na zelenem oblaku, Deček na črnem konju, Skriti dnevnik, Velikan in pajac, Krojaček hlaček, Mornar na kolesu in še posebno trilogija o Naočniku in Očalniku ter mladinske radijske igre kot Čudežna srajca, Pikapolonček, Pojoča hiša, če navedemo le nekatere naslove, so dela, ki uvrščajo Suhodolčana med najvidnejše sodobne mladinske pisatelje. Skrb za mlade bralce se je pokazala tudi v njegovih številnih bralnih nastopih in v sodelovanju pri nastanku in uvajanju akcije bralnih značk v minulih dveh desetletjih.

Prvo zbirko novel, ki jih je začel objavljati v Mladinski reviji v letniku 1947/48, je objavil leta 1960 in vanjo uvrstil pet novel pod skupnim naslovom Človek na zidu. Pet let pozneje se je že oglasil s svojim prvim, dovolj obsežnim romanom, v katerem je podal prerez skozi moralno klimo slovenskega podeželja v začetku šestdesetih let. To je bil roman Svetlice. Leta 1967 se je ponovno oglasil z zbirko petih novel pod skupnim naslovom Dobrijska balada, v katerih odmeva podobna tematika in moralne dileme kot v Svetlicah; te je potem razvijal še v dveh romanih: Bog ljubezni (1968) in Noro življenje (1972). Vmes je pri Prešernovi družbi objavil dve povesti — Sledovi molčečih in Nočni vlak, teksta z analizo moralnega in materialnega prestopništva. Z romanom Najdaljša noč (1975) je segel v vojne dogodke in razgrnil stiske ljudi ob preseljevanju. Leta 1977 je spet objavil zbirko osmih novel Med reko in zemljo in končno lani roman Trenutki in leta. Med ta prozna dela, ki se tako po pisateljevem izpovednem interesu kot po stilni naravnosti v razvojnem smislu vežejo v zaokroženo celoto, bi bilo treba prišteti in vključiti tudi nekaj mladinskih del, nemara Skriti dnevnik, Rumeno podmornico in Mornarja na kolesu, vsekakor pa fabulativno in fantazijsko razgibano trilogijo o mojstrih detektivih Naočnik in Očalnik, Na večerji s krokodilom in Stopinje po zraku, v katerih je pisatelj kritično zajel nekatere značilne pojave današnjih dni, teme, ki jih s socialno razsežnostjo ni vključeval v svojo pripovedno prozo.

Kljub takemu in tako obsežnemu pripovednemu delu je bil Leopold Suhodolčan večinoma, če ne kar vedno označevan in vrednoten kot »uspešen« ali »neumoren« mladinski pisatelj, kar je seveda vsekakor bil. Razen Matične Slovenske književnosti 45—65 se nobeden od poznejših literarnozgodovinskih pregledov ne spušča v analizo Suhodolčanove pripovedne proze, saj ga kljub navedenim devetim knjigam proze komaj omenjajo ali pa sploh ne. To je gotovo svojevrsten pojav, za katerega je nedvomno več razlogov.

Ob izidu romana Trenutki in leta je Suhodolčan s kratkim zapisom omogočil vpogled v izkušnje in metode svojega pisateljevanja, ko je zapisal: »Vse bolj spoznavam, da je pisateljevo delo v največji meri pot izčiščevanja, odpisovanja manj pomembnih in preglasnih besed, krčevito prebijanje k žariščem vsega našega hotenja in početja. To sem še posebej doživljal ob pisanju novel, ki so zbrane v knjigi Med reko in zemljo in zdaj ob romanu Trenutki in leta. Od vsesplošnega vseobsegajočega in od velikega števila oseb (kot je bilo to na primer še vedno v romanih Svetlice in Noro življenje), njihovo število že zmanjšujem v romanu Najdaljša noč, se že v njem vse bolj iščem od zgovornosti k lapidarnosti (tako v zajemanju tematike kot v izrazu), k dvojini, ki pa seveda še zdaleč ni zgolj to, temveč zdaj prav ta dvojina še

močnejše in globlje zajema tudi občestvo, družbenost . . . « In nadalje govori v tem redkem, kratkem zapisu o prastarem obrazcu, zajetem v temah »življenje, ljubezen, smrt«, ki da ga je ob romanu Trenutki in leta »le po svoje spregledal, doživljal, zapisoval,« pri čemer je še ugotovil, da je bila v tem pravzaprav njegova možnost, tako življenjska kot ustvarjalna.

Natančneje pravzaprav ni mogoče opisati in definirati razvojne poti Suhodolčanove pripovedne umetnosti. Človek na zidu, Svetlice, Dobrijska balada, Bog ljubezni in Noro življenje, vsa ta dela, njihove mnogotere osebe, ene bolj v ospredju avtorjeve pozornosti, druge zajete kot značilne posebnosti epizodno, odražajo podobo podeželja in malega mestnega naselja, prehajanje kmečkih ljudi z vasi v trg, v tovarno, v mesto ob vsem tem iskanje in odkrivanje individualnih človeških potez v značaju in ravnanju, v miselnosti in doživljanju. V tem pogledu nedvomno izstopa roman Svetlice, medtem ko se je vse bolj intenzivna pisateljeva usmeritev na zaznavanje najintimnejših vzgibov v človekovem doživljanju vsekakor uveljavila v novelah Med reko in Zemljo in seveda v ljubezenskem romanu Trenutki in leta. Nemara je prav ta na različnih ravneh navzoča lirična podstat Suhodolčanove proze, ki njegove pripovedne umetnosti ne dela hrupne, povzročala, da je fantazijsko in fabulativno bolj razgibana mladinska proza vseskozi postavljalna Suhodolčana novelista in romanopisca v ozadje.

Veliko, zavestno spodbujevano ustvarjalno voljo vsekakor potrjujejo tudi stilne sestavine Suhodolčanove proze, saj najdemo v njej tako učinkovite realistično naturalistične zapise situacij, prepričljivih in značilnih dialogov kot zavestno oblikovanih notranjih monologov, oziroma toka zavesti v daljših ali krajših sekvencah, kar se je še najbolj prilegalo zadnjim Suhodolčanovim proznim delom, vse bolj naravnanim v skrite silnice podzavestnih vzgibov človekovega doživljanja in ravnanja.

Kot človek in pisatelj ostaja Leopold Suhodolčan v svojem obsežnem leposlovnem delu celovita osebnost z nevsiljivo zagnanostjo, ustvarjalno voljo in humanizmom.

France Vurnik

Leopold Suhodolčan je bil rojen 10. 8. 1928 v Žireh v Poljanski dolini, umrl na Golniku 8. 2. 1980.